

VIERAAT KIELET TYÖTAVAT

VIERAAT KIELET
Siva-ryhmä

Suunnittelu:
Jouko Räihä
Paula Ahola
Eeva Tuokko
Rauha Petro
Eeva Rydberg
Urho Ylä-Outinen
Kouluhallitus

Työtavat ja materiaali oppilaille vieraissa kielissä

1. Käytä soveltaen samoja toimintaohjeita, jotka on esitetty oppilaille vieraiden kielten opetuksen tavoitteisiin liittyvän ohjaajan oppaan alussa.
2. Valmista ennen koulutustilaisuutta PH-kalvot tämän oppaan lopussa olevista kalvoehdotuksista 3.2. 1—3.2. 10.
Voit myös valmistaa kalvon opintovihkon sivusta, jolla on osion 1 tehtävät 1 ja 2. Tätä kalvoa voit

käyttää ryhmätyön tulosten esittämiseen.

3. Ota etukäteen selvää, voitko saada käyttöösi tähän koulutuspäivään liittyvän kuultokuva-nauhasarjan »Kielten työtavat». Käy itse ko. sarja läpi ennen koulutustilaisuutta, niin että voit koulutustilaisuudessa käyttää siitä soveliaimmaksi katsomasi kohdat oikein ajoitettuna.
4. Ota selvää, paljonko ainekohtaiseen työskentelyyn on käytettävissä aikaa.
Seuraavassa arvio eri osioihin ja tehtäviin tarvittavasta ajasta:

	aika	min.yht
Käsitteiden kertausta (kalvo 3.2.1)	10	
Osio 1: tehtävät 1,2 ja 3-4 (samanaikaisia)	20	60
tehtävien tulosten esittäminen ja keskustelu 3 x 10	30	
Osio 2: Alustus (kalvot 3.2.2 - 3.2.8) + tehtävät 1,3 ja 5	40	
Kuultokuva-nauhasarja	20	120
Tehtävä 4 eri ryhmissä	30	
Tehtävä 4:n tulosten esittäminen ja keskustelu	30	
Osio 3: Alustus (kalvo 3.2.9)	20	
Tehtävät 1 ja 2 (kalvo 2.2.10)	20	60
Tehtävien 1 ja 2 tulosten esittäminen ja keskustelu	20	

Aikaa tarvitaan siis 4 tuntia. Mikäli aikaa on käytettävissä vähemmän, on syytä harkita, mitkä kohdat tästä erittäin tärkeästä koulutuksen osasta siirretään toiseen koulutuspäivään tai erityiseen ohjantilaisuuteen. Saattaa olla aiheellista omistaa enemmän aikaa materiaalin arvioimiselle ja ottaa tällöin esille osio 3 jossain toisessa koulutustilaisuudessa.

OSIO 1:

Käytä työtapoja esittävää kalvoa (3.2.1.) työtapojen kertaamiseen. Kaaviokuvien tarkastelun tulisi johtaa kunkin työtavan tyypillisimpien piirteiden

selvenemiseen.

Anna viite siitä, että kaaviopiirroksissa nuolen suunta osoittaa informaation suuntaa ja vahvuus yleisyyttä (paksu nuoli — ehyt nuoli — katkoviivanuoli — pisteviivanuoli). Jos kaaviossa opettaja on yläpuolella, on kyse opetuksesta, jos taas alapuolella, lähinnä harjoittelusta.

Anna koulutusryhmäsi ehdottaa, mitä työtapaa mikin kaaviopiirros esittää. Kannattaa käyttää »uloslyöntiajomenettelyä», niin että selvimmät tapaukset nimetään ensin.

Kaaviopiirroksia esittävät eri työtapoja seuraavasti:

A - 1 Esittävä opetus:

informaatio vain opettajasta t. esittäjästä kuuli-
joihin päin

B = 4 Yhteinen harjoitus:

kaikki harjoittelevat samaa asiaa, opettaja voi
kuitenkin antaa ohjeita yksityisille oppilaille ja
nämä voivat erikseen kysyä ohjeita

C = 7 Ohjattu opiskelu:

oppilaat työskentelevät varsin itsenäisesti, opet-
tajalla on kuitenkin mahdollisuus tarvittaessa an-
taa lisäopastusta ja oppilailla pyytää sitä

D = 2 Kyselevä opetus:

opettaja suuntaa kysymyksensä yleensä koko luo-
kalle, mutta tavallisimmin vastauksen antaa yksi
oppilas kerrallaan

E = 6 Opettajan suunnittelema yksilöllinen työs-
kentely:

opettaja antaa työskentelyohjeet kullekin oppi-
laalle, nämä voivat tarvittaessa pyytää lisäopas-
tusta

F = 8 Ohjelmoitu opetus:

oppilaat työskentelevät itesenäisesti, ohjelma
korvaa opettajan

G = 3 Opetuskeskustelu:

oppilaat suuntaavat kysymyksiä toisilleen (ja
opettajalle), opettajan tehtävänä lähinnä jakaa
puheenvuoroja ja auttaa tarvittaessa

H = 5 Ryhmätyö:

oppilaat työskentelevät pienryhmissä, opettaja
kiertelee ryhmästä toiseen opastaen tarvittaessa
ja tarkkaillen tehtävien edistymistä

Jaa tämän yleistarkastelun jälkeen koulutusryh-
mäsi siten, että ainakin yksi ryhmä tekee tehtä-
vän 1, toinen ryhmä tehtävän 2 ja kolmas tehtävät
3 ja 4. Mikäli koulutusryhmäsi on suuri, voit antaa
saman tehtävän useammalle pienryhmälle, jotka
vertailevat tuloksiaan ennen niiden esittämistä
suuryhmälle. Erityisesti tehtävien 3 ja 4 tulok-
set riippuvat luokka-asteesta, jolla ko. opettajat
antavat opetusta. Tehtäviin 1 ja 2 voivat vastauk-
set olla esim. seuraavat:

TEHTÄVÄ 1

Työtapaa	Esimerkki tyypillisestä tuntitilanteesta, mihin työtapaa sopii
Esittävä opetus	Uuden sanaston tai rakenteen opetus, dramati- sointi, laulut
Kyselevä opetus	»Läksyn» kuulustelu, aikaisemmin opitun pää- kohtien mieleen palauttaminen
Opetuskeskustelu	Uuden tai läksynä olleen tekstin käsittely
Yhteinen harjoitus	Rakenneseikat, sanaston tai ääntämisen harjoit- telu, työkirjan tehtävät
Ryhmätyö	Suullisten tai kirjallisten tehtävien tekeminen
Yksilöllinen työskentely —opettajan suunnittelema —ohjattu opiskelu —ohjelmoitu opetus	työkirjan tehtävien tekeminen, lisäharj. lisäharjoittelu lisäharjoittelu, tukiopetus

TEHTÄVÄ 2. Mitä työtapaa tai työtapoja voi
käyttää seuraavissa opetus- ja opiskelutilanteis-
sa:

1. Uusien sanojen opetus **esittävä ja kyselevä opetus, yhteinen harjoitus**
2. Uuden rakenteen opetus **esittävä ja kyselevä opetus, yht. harjoitus**
3. Aikaisemmin opitun kertaus **opetuskeskustelu, ryhmätyö, yksilöll. työsk.**
4. Tehtävänä olleen tekstin kuulustelu **op. kesk. kyselevä opetus**
5. Uuden tehtävän syvennys **opetuskeskustelu, kyselevä opetus**
6. Kuullun ymmärtämisen harjoittelu **yhteinen ryhmätyö ja yksilöll. harj.**
7. Ääntämis- ja intonaatioharjoittelu **yht. harj. yksilöll. työskentely**
8. Lisämateriaalin opiskelu **ryhmätyö, yksilöll. työskentely**

9. Suullinen omaksumisharjoittelu **yht. harj. yksilöll. työsk. ryhmätyö**
10. Kirjallinen omaksumisharjoittelu **yht. harj. yksilöll. työsk. ryhmätyö**
11. Tukiopetus **kaikki työtavat, erityisesti yht. harjoitus ja yksilöll. työskentely**

TEHTÄVÄ 3:

Mitään »oikeaa» vastausta ei luonnollisesti ole, mutta jos esittävän ja kyselevän opetuksen prosentuaalinen osuus on kovin korkea, on syytä miettiä, miten muiden työtapojen osuutta voisi lisätä.

OSIO 2

Tämä osio on tämän opintovihkosen keskeisin asia. Oppilaiden osuuden lisäämiselle on omistettu näin paljon huomiota siksi, että sitä voidaan pitää

eräänä kaikkein keskeisimmistä koulutustehtävistä pyrittäessä lisäämään kielenopiskelun tehokkuutta, oppilaiden motivointia ja aktivointia. Koska useimmissa tapauksissa on kyse monille opettajille varsin uudesta asiasta, on paikallaan motivoinnin jälkeen antaa tietoa asiasta ennen kuin ryhdytään sovellutusharjoituksiin.

Apuna voit käyttää kuultokuvasarjaa, johon liittyy myös äänite. On mielekasta jakaa alustuksesi osiin, joiden välissä pohdit asioita yhdessä ryhmäsi kanssa. Kuultokuvasarjan voit esittää joko useassa osassa aina alustuksen vastaavan osan jälkeen tai sitten yhtämittaisesti ennen kuin ryhdytään sovellutusharjoitteluun.

Valmista alustustasi varten tässä ohjaajan oppaassa olevat 8 PH-kalvoa.

Tehtävä 1: Haitat ovat niiden etujen vastakohtia, jotka on esitetty kalvolla 3.2.5. tehtävän 3 vastauksena. Haittoja voidaan esittää myös seuraavasti:

- oppilaiden passiivisuus johtaa helposti siihen, etteivät he seuraa opetusta, jolloin oppimistulokset jäävät huonoiksi
- kun oppilaat ovat passiivisia, ei aktiivinen kielitaito voi muodostua kovin hyväksi harjoituksen puutteessa
- opettaja ei saa palautetta opetuksestaan ja siten tietoa, mikä opetusta on opittu
- oppilaat eivät saa kysymisharjoitusta
- aktiivisuuden puute johtaa helposti työrauhan häiriintymiseen
- opettajakeskeinen työskentely ei voi johtaa peruskoulun kokonaistavoitteiden saavuttamiseen

ALUSTUSTA AUTTAVIA LISÄTIETOJA:

Kysymykset ja keskustelu voivat pohjautua...

- käytä tässä apuna kalvoja 3.2.2. ja 3.2.3. Yleisohjeita oppilasjohtoisen kyselyn toteuttamiseksi:
- käytä apuna kalvoa 3.2.4.

Seuraavassa on esitetty kuhunkin kohtaan lisätietoa siten, että ranskalaisella viivalla on merkitty kohdat, jotka koulutettavien tulisi merkitä muistiin. Muu on näiden kohtien perustelua.

Yleisohjeita oppilasjohtoisen kyselyn toteuttamiseksi

1. Oppilaiden totuttaminen kysymysten tekoon aloitetaan mahdollisimman varhain

- oppilaiden tulisi saada kysellä jo suullisella kaudella

Mitä aikaisemmin totuttaminen kielen käyttöön myös kysymyksissä ja yleensä aktiivinen osallistuminen tunnin kulkuun aloitetaan, sitä parempiin tuloksiin voidaan päästä.

- myös ylemmillä luokilla voidaan siirtyä oppilasjohtoiseen kyselyyn

Kokemus osoittaa, että jo pitkäänkin kieltä opiskelleet oppilaat saadaan tekemään kysymyksiä, kun asian tärkeys käy heille selväksi. Suurimmalle osalle oppilaita on oman aktiviteetin lisäämismahdollisuus tunnilla myönteinen asia.

2. Kysymistä tuetaan eri keinoin

Tukeminen voi tapahtua:

- näyttämällä esinettä

- näyttämällä kuvaa (kuvakorttia, kuvataulua, kuultokuvaa, PH-kalvolla olevaa kuvaa, kuvasarjaa, tauluun piirrettyä kuvaa)

- näyttämällä jotain tiettyä kohtaa kuvasta

- antamalla numerotietoja, joiden tausta on oppilaille selvä

- esittämällä asiaa tai toimintaa kuvaava symboli (värilappu, erilaiset tutut symbolimerkit)

- kuvaamalla asiaa, josta pitäisi kysyä (elein, ilmein, liikkein)

- antamalla vihjesanoja (esim. PH-kalvolla)

»Kysymyskynnys» alennetaan niin alhaiseksi, että oppilaat saadaan kysymään

Vieraan kielen omaehtoinen tuottaminen on varsin vaativaa. Ärsykkeen (so. tässä tapauksessa kysymyksen) tuottaminen on vaikeampaa kuin vastaaminen annettuun ärsykkeeseen, koska ärsyke vaatii tavallisesti enemmän keksimiskykyä ja mielikuvitusta kuin vastaus. Kysymyskynnystä voidaan alentaa mm. seuraavasti:

- oppilaat saavat tehdä (ja heidät ohjataan tekemään) myös samoja kysymyksiä, joita opettaja on tehnyt

- oppilaat saavat tehdä (ja heidät ohjataan tekemään) myös niitä kysymyksiä, joita kappaleeseen liittyen on oppikirjassa ja työkirjassa

- oppilaat saavat kotona miettiä kysymyksiä valmiiksi, niin että hitaallakin oppilaalla on tunti-ilannetta varten joitakin kysymyksiä, mitkä hän pystyy esittämään. Aluksi oppilaat voivat kirjoittaa kysymykset. (Mitä vaaroja tähän liittyy? — spontaanisuuden puute, mahd. väärä intonaatio, samojen kysymysten toistuminen)

3. Opettaja auttaa kysyjää

- kysyvää oppilasta ei yleensä keskeytetä

Keskeyttäminen masentaa varsinkin aran oppilaan.

- virheellistäkään kysymystä ei yleensä vaadita toistamaan

Toistattaminen vähentää kysymishalukkuutta ja on sitä paitsi luonnon puhetilanteissa. Parallelli lause voi sekottaa varsinkin heikon oppilaan, sivumennen korjaaminen on parempi. Jos oppilaan kysymyksessä on kielellinen virhe, opettaja voi sanoa ko. kohdan (tai koko kysymyksen) uudelleen.

Nimenomaan silloin, jos virhe johtaisi väärään vastaukseen, opettajan on syytä korjata kysymys oikeaan muotoon.

Oppilaan on syytä toistaa kysymys seuraavissa tilanteissa:

- jos kysymys on oikea (muodoltaan ja sisällöltään), mutta toveri vastaa väärin

- jos keskustelu liittyy kiinteästi tietyn asian harjoitteluun (esim. DO-apuverbin käyttö kysymyksissä)

- opettaja »kuiskaa» apusanoja tarvittaessa Opettaja voi — varsinkin hitaille oppilaille — antaa kysymyksen alun, kuten kysymyssanan. Jos oppilas keskeyttää kysymyksensä johtuen tarpeettoman pitkään miettimään seuraavaa sanaa, opettaja useimmiten arvaa, miten oppilas aikoo jatkaa ja hän voi sanoa oppilaalle avuksi ko. sanan tai sanonnan. Jos oppilas häkeltyy eikä pysty muodostamaan kysymystä, on parempi, että opettaja auttaa häntä varsin paljonkin — ääritapauksissa lähes koko kysymyksen antamalla — kuin että oppilas joutuisi toteamaan täysin epäonnistuneensa. Taitavasti ja tahdikkaasti menetellen opettaja saa

oppilaat tällaisessakin tilanteessa kokemaan oma-kohtaisen kielenkäytön tuottamaa tyydytystä.

4. Kysyjän ja vastaajan valinta voi tapahtua eri tavoin
Menettelytapoja on useita:

—A. Opettaja valitsee kysyjän, kysyjä vastaajan. Varsin nopea menettely, jolloin opettaja toimii puheenjohtajan tapaisena puheenvuorojen jakajana. Hän voi samalla huolehtia siitä, että eri oppilaat saavat kysyä. Normaalisti keskustelulle on luonteenomaista, että kysyjä suuntaa kysymyksensä tietylle henkilölle.

—B. Vastaja kysyy sekä valitsee seuraavan vastaajan (ketjukysely)

Sama oppilas saa sekä vastaamis- että kysymys-harjoitusta. Puheenvuorojen hajonta voi jäädä pienemmäksi kuin kohdassa A. Silti menettelyä voidaan suositella ainakin silloin tällöin käytettäväksi, varsinkin edistyneellä luokalla ja tiettyjen aiheiden kyseessä olleen (esim. jos halutaan samasta asiasta useiden oppilaiden mielipiteitä)

—C. Opettaja valitsee sekä kysyjän että vastaajan. Voidaan käyttää joissakin tapauksissa, jolloin nimenomaan halutaan mahdollisimman monen eri oppilaan käyttävän puheenvuoroja. Opettajajoh-toisuutensa takia ei menettelytapa kuitenkaan ole suositeltava voittopuolisesti käytettäväksi.

—D. Joku oppilas jakaa puheenvuorot
Hyvin suositeltava tapa, kunhan oppilasjohto-iseen kyselyyn on ensin totuttu opettajan puheen-johdolla.

Menettely luo pohjaa tilanteelle, jolloin oppilaat keskustelevat ryhmissä eri asioista jonkun toverinsa puheenjohtajana.

5. Eri oppilaiden on saatava puheenvuoroja
— opettajan on huolehdittava, että myös hiljaisilta oppilailta kysytään
— oppilaille voidaan selittää, ettei vain ystäviltä kysytä

— myös niiltä voidaan kysyä, jotka eivät viittaa On aiheellista, että oppilasjohtoiseen kyselyyn siirryttäessä keskustellaan oppilaiden kanssa äidinkielellä tämän työmuodon merkityksestä. Opettaja voi tähdentää, että tässä pitäisi kaikkien saada olla mukana, kyseessä on luokan yhteisvastuu kaikista luokan oppilaista. Yhteisvastuuseen kuuluu, ettei kohdisteta kysymyksiä vain parhaille tovereille eikä liioin naureskella jollekin oppilaalle, joka tekee virheen.

On todettu, että oppilas haluaa vastata toverinsa tekemään kysymykseen, vaikka hän ei ole viitanutkaan. Oppilaille voidaan selittää, että emme hän koulun ulkopuolellakaan voi odottaa viittamista, kun haluamme saada vastauksen johonkin tekemäämme kysymykseen.

Joka tapauksessa opettaja voi joutua huolehtimaan siitä, ettei luokan ujoimpia ja mahdollisesti syrjään vetäytyviä oppilaita unohdeta. Voidaan sopia, ettei keltään kysytä toista kertaa ennenkuin jokainen on saanut vastata kerran. Ainakin reippaimmille kysyjille opettaja voi antaa kehoituksen »Ask Mervi», »Fråga Lars», jos mainitut oppilaat muuten jäävät syrjään.

Mitä oppilaskeskeisempää työskentely on ja mitä parempi luokan yhteishenki, sitä vähemmän luokassa on passiivisiksi jääviä oppilaita.

Tehtävä 3 voidaan suorittaa yhdessä ja keskeyttää alustus hetkeksi. Pyydä vastausehdotuksia kuhunkin kohtaan koulutusryhmältä ja käytä vastausten kokoamisessa apuna kalvoa 3.2.5.

Menettelytapahojeita eri vaiheisiin

Suullinen kausi käytä selostuksessa kalvoa 3.2.6.

Keskustelu uudesta tekstistä käytä kalvoa 3.2.7.

Keskustelu läksykappaleesta käytä kalvoa 3.2.8.

Tässä kohden voidaan tarkastella tehtävää 5.

Seuraavassa eräitä menettelytapaehtotuksia eri kohtiin:

1. Oppilaat kysyvät käyttäen kirjan persoona- ja aikamuotoa:

Asiasta kannattaa keskustella luokan kanssa (äidinkielellä) ja tuoda esille se näkökohta, että vaikka kysymys onkin aina arvokas kielellinen suoritus, on tarkoitus nimenomaan muokaten käyttää kirjan kieliaineesta. Eräitä poikkeuksia lukuunottamatta ei myöhemminkään elämässä voida turvautua kirjan virikkeisiin, vaan kielen »palasista» on koottava kulloinkin käyttökelpoisia virkkeitä. Heikoimpia oppilaita opettaja voi auttaa sanomalla kysymyksen oikeassa persoona- ja aikamuodossa ilman että oppilaan tarvitsisi välttämättä toistaa kysymystään.

1—2. Näissä kohdin on kysymys paljolti samasta asiasta, luokan hengestä. Jos luokan henki on hyvä, ei arastelua ja naureskelua esiinny samalla tavoin kuin luokassa, joka ei muodosta myönteistä työympäristöä. Kannattaa käyttää asian pohdiskeluun aikaa, sillä vaikka tämä keskustelu ei sopisikaan opettajan laatimaan työskentelyaikatauluun, sen aiheuttama asenteiden muuttuminen voi moninverroin korvata käytetyn ajan. Oppilaat olisi saatava huomaamaan, että koulun työyhteisössä — samoin kuin muuallakin — on yhteisvastuu kaikista yhteisön jäsenistä. Koulun jälkeen jokaisen tulisi osata käyttää kieltä, luokan parhaiten edistyneet eivät voi opetella kieltä toisen puolelta. Jos helpoille kysymyksille naureskellaan, opettajan on osoitettava arvostavansa myös niitä. Naureskelu voi helposti johtua opettajankin asenteista: jos hän vaikka tahtomattaan osoittaa, että helpoimmat kysymykset eivät ole hänelle mieleen, luokan mielipide hyvin helposti kääntyy samansuuntaiseksi. Tärkeätä on osoittaa, että kysymys on aina arvokas, ja useissa käytännön tilanteissa yksinkertainen kysymys on käyttökelpoisen.

4. Jos luokka on hidas ja haluton kysymään, tämä useimmissa tapauksissa johtuu siitä, että oppilaat eivät ole tottuneet tällaiseen työtapaan. Kannattaa tukea kysymysten tekoa siten, että oppilaat saavat valmistaa niitä kotonaankin tai luokassa yhdessä toisten kanssa. Jos taas haluttomuus johtuu siitä, että oppilaat eivät ehkä tajua tämän työtavan mielekkyyttä, on aiheellista selittää heille, että kysyminen on puolet suullista kielitaitoa. Emme voi tulla toimeen vain reseptiivisellä taidolla, vaan joudumme tilanteisiin, missä kysymysten esittäminen on välttämätöntä. Kysymysten tekemiseen harjaantuu vain niitä harjoittelemalla.

Haluttomuus kysymysten tekoon voi johtua myös lukukappaleen mielenkiinnostomuudesta tai vaikeudesta (liian helppo — liian vaikea). Oppilaita olisi rohkaistava kysymyksissään pääsemään »irti kirjasta», jolloin sinänsä varsin vähän mie-

lenkiintoista lukukappaletta sivuavat kysymykset voivat ollakin jo mielekkäämpiä. Liian vaikeaan lukukappaleeseen liittyviä kysymyksiä on erityisesti tuettava (ks edellä) ja liian helppoon liittyviä kysymyksiä on opettajan viittein totutettava vaikeuttamaan.

Eräs syy haluttomuuteen voi olla tuntien samankaltaisuus. Oppilaskeisettekään tunnit eivät saa muodostua samanlaisiksi, vaan vaihtelu on hyvin tärkeä. Oppilailta voi saada erittäin hyviä viitteitä siitä, millaisia muutoksia tunnin kulkuun he toivoisivat.

Tässä kohden, ennen tuntisuunnitusten tarkastelua, voidaan katsoa ja kuunnella kuultokuvanauhasarja, jonka kuvat esittävät seuraavia asioita:

DIASARJA: TYÖTAVAT

(Sarjaan liittyvässä nauhassa on kuvien yksityiskohtaisempi selitys.)

Oppilasjohtoinen kysely ja opetuskeskustelu:

Kuva 1. Opettaja valitsee kysyjän

2. Kysyjä valitsee vastaajan

3. Keskustelua kuvan pohjalta

4. Keskustelua diakuvan pohjalta

5. Vastausten kirjoittaminen tauluun

Dramatisointi ja laulut:

6. Kahvilassa

7. Ostoksilla

8. Yhdessä laulaminen, laulun sanat piirtoheittimillä kaikkien nähtävissä

Ryhmätyö:

9. Pienryhmätyöskentelyä nauhuria käyttäen, itse valmistetun tekstin lukeminen nauhalle

10. Pienryhmätyöskentelyä nauhuria käyttäen, keskustelu

11. Pienryhmätyöskentelyä kaikkien oppilaiden ollessa luokassa

12. Kirjallinen maantieteelliseen aiheeseen pohjautuva ryhmätyö

13. Ryhmätyön tulosten kokoaminen arvauskilpailun avulla

14. Ryhmätyön tulosten suullinen selvittely

Yksilöllinen työskentely:

15. Työskentelyä kielistudiossa

Tämän jälkeen voidaan tehdä tehtävä 6. Ryhmä, jossa on peruskoulun ylimmillä luokilla tai lukiossa opettavia opettajia, voi tarkastella opintovihkossa olevaa esimerkkiä »erilaisesta» ylimpien luokkien tunnista. Muut soveltavat annettuja tietoja tehtävän ohjeiden mukaisesti käyttäen mahdollisesti apuna POPS -70 opas n:o 3:n kohta 5.3. (ss. 25—27.)

Ryhmät esittävät työnsä tuloksien pääpiirteet.

Olisi syytä jatkaa oppilasjohtoisen kyselyn pohdintaa jossakin myöhemmässä koulutus- tai ohjantatilaudessa, niin että eri opettajat kertoisivat tästä menettelystä saamistaan kokemuksista. Yhdessä voidaan myös pohtia mahdollisesti esille tulleiden vaikeuksien voittamiskeinoja.

OSIO 3

OPPIMISMATERIAALIN ARVIOINTI

Käytä ryhmissä suoritettujen tehtävien 1 ja 2 tulosten kokoamisessa ja tarkastelussa apuna kalvoa 3.2.10. Ennen tehtävän suorittamista voit myös pitää lyhyen alustuksen arvioinnissa var-

teen otettavista näkökohdista. Käytä tällöin apuna kalvoa 3.2.9. ja seuraavaa alustuksen runkoa:

Yleiset oppimismateriaalin valinnan perusteet pitävät paikkansa kielissäkin, mutta eräät osat alueet painottuvat toisin kuin muissa aineryhmissä. Kielet ovat ns. vaikeita aineita, joissa jatkuva oppiminen perustuu suurelta osalta ennen opitun omaksumiseen. Oppilas ei myöskään opi vieraita kieliä koulun ulkopuolella samalla tavalla kuin esim. äidinkieltä, vaan tieto on ainakin alkuasteella saatava juuri koulussa. Näistä syistä opetusmateriaalin vaikeustasoon on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Colin Black on oppikirja-analyyseissään käyttänyt Mackeyn 1) systeemiä:

1) Sanaston ja rakenteiden valinta

2) Porrastus eli uusien rakenteiden ja sanojen esiintymistiheys ja jakaantuminen

3) Esitystapa eli miten uudet asiat esitellään oppilaille

4) Kertautuminen eli uusien asioiden toistuminen ja niiden harjoittelu.

Tehtävä 1 esittää eräitä näkökohtia kielten oppimismateriaalin arvioimiseksi. Koulutettavat voivat soveltaa sitä käyttämäänsä materiaaliin tai valinnassa kysymykseen tulevaan uuteen vaihtoehtoon.

Sisältö

Kieli puhuu aina jostakin. Siksi vieraan kielen opetuskin heijastaa elämän eri aloja ja tarjoaa materiaalista oppimissisältöä niiltä. Kaksikielisyystutkimuksien perusteella voidaan sanoa, että vieraan kielen opetus ei saa mennä käsitteellisyydessä äidinkielen ohi, vaan sen täytyy seurata oppilaan äidinkielellä tapahtunutta käsitteenmuodostusta. Nuoren oppijan käytössä olevan sanavaraston tulee olla konkreettista. Varhain alkava kieltenopetus ei tästä syystä voi tukeutua kielipillisiin käsitteisiin, vaan nuoren oppijan muihin avuihin, jäljittelykykyyn ja muistiin.

Myöskin motivaatiosyistä vieraan kielen opetuksen aihepiirin tulee liittyä mahdollisimman luontevasti oppilaan ikäkaudelle tärkeihin asioihin. Suurimman vaikeuden muodostaa kielen toimintasysteemin eli rakenteiden oppiminen, sanasto on helpommin kartutettavissa myöhemminkin. Vieraan kielen oppiminen tunnetaan mielekkääksi, jos oppilas joutuu käyttämään kieltä tilanteissa, jotka esiintyvät tai voisivat esiintyä hänen omassa elämässään, esim. ulkomaisen turistin kohtaaminen, kirjeenvaihto samanikäisen toverin kanssa. Toisaalta taas kieltenopetus ei pelkästään palvele ihmiselämän toisen vuosikymmenen tarpeita, vaan myös antaa valmiuksia seuraavia vuosikymmeniä varten.

Kuten oppimismateriaalin yleensä tulee kieltenkin materiaalin pyrkiä antamaan kuvattavastaan totuudenmukaista ja monipuolista tietoa. Painopiste on nykyajassa.

Esitystapa ja porrastus

Suuri osa oppilaan kokemasta menestyksestä tai epäonnistumisesta kielten opiskelussa johtuu oppimisaineen esittämistavasta ja sen porrastuksesta. Uuden asian selkeä esittely on oppimisen

1) W.M.Mackey, Language Teaching Analysis, Longmans 1965

lähtökohtana. On tiedettävä, mitä yritetään oppia. Uusien rakenteiden ja sanojen oppiminen ei saisi kasaantua samanaikaiseksi. Se, mitä on opittu, olisi myös asianmukaisesti harjoitettava. Nykyään mielellään jaksotetaan harjoitus aika ajoon palautuvaksi eikä pelkästään yhteen asiaan kerrallaan keskittyväksi. Kertasanoja pyritään välttämään ja huolehtimaan niin sanaston kuin rakenteidenkin toistumisesta.

Kysymys oppimisaineksen tarkoituksenmukaisesta esittämisjärjestyksestä eli sekvenssistä on vielä paljolta avoin. Eri tahoilla maailmaa suoritetaan rakennefrekvenssitutkimuksia, joista selviää, mitkä ovat puhe- ja kirjakielen eniten käytetyt rakenteet. Aineksen esittämisjärjestys riippuu kuitenkin paitsi sen käyttökelpoisuudesta myös didaktisista näkökohdista, esim. helposti yhdessä opittavat asiat opetetaan kimppuna. Yleensä voitaneen sanoa, että kielen toiminnallisuus on korostumassa ja tästä johtuen verbit nominien kustannuksella. Samoin kaikkialla puheilmaston ja puheen tärkeyttä korostetaan.

Eriyttäminen ja työtavat

Ennen peruskoulun yläasteelle siirtymistä koko ikäluokka opiskelee jakamattomana. Materiaalin tarjoamat eriyttämismahdollisuudet ovat ensiarvoisen tärkeä apu opettajan suorittamalle luokan sisäiselle eriyttämiselle. Samoin on opettajan

työlle helpotus, jos materiaali on valmistettu vaihtelevia työtapoja silmällä pitäen, vaikka opettaja ei olekaan sidottu materiaalin yhteydessä ehdotettuihin työtapoihin.

Lisämateriaali

Kielten oppimismateriaali on kehittymässä oppimispaketeiksi. Pelkkä tekstikokoelma ei vielä ole oppikirja, vaan siihen liittyy työkirjaosa, teksti- ja harjoitusnauhoitteita, opettajan opas, mahdollisesti myös erilaista kuvamateriaalia, oheislukemista ja koe-ehdotuksia. Näistä työkirja ja nauhoite ovat oleellisesti välttämättömiä, muut suotavia. Ilman opettajan opasta on vaikea päästä selville materiaalin tekijän tarkoituksista.

Motivaatio

Millaisiksi kielten opetuksen tulokset käytännössä yhteiskunnan toteamina muodostuvat, riippuu suurelta osalta siitä, onko oppilas koulussa saanut rohkeutta kielen omakohtaiseen käyttämiseen ja halua sen jatkuvaan harjoittamiseen ja oppimiseen.

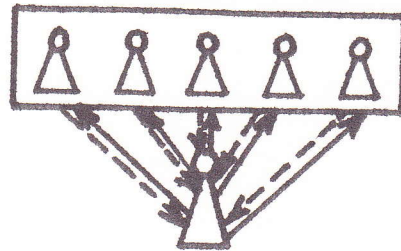
TEHTÄVÄSSÄ 2 pyritään kriittisesti ja ennakkoluulottomasti suorittamaan arvioinnin mahdollisuutta ja luotettavuutta. »Oikeita» vastauksia ei ole, mutta jos päädytään vastaukseen, että oppilas ei pysty itse arvioimaan mitään puolia käyttämästään materiaalista, on ilmeisesti kyse oppilaiden aliarvioinnista.

ERI TYÖTAPOJA

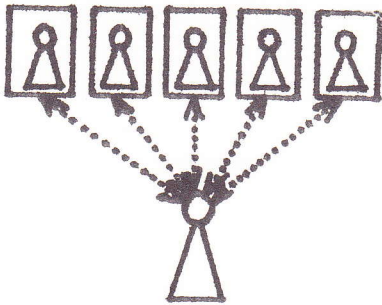
3.2 VK1

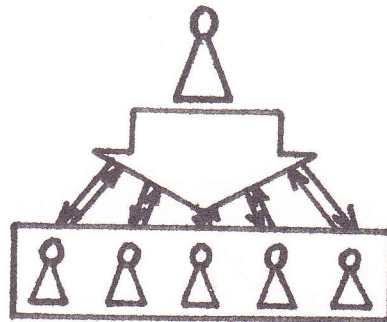
A. ____

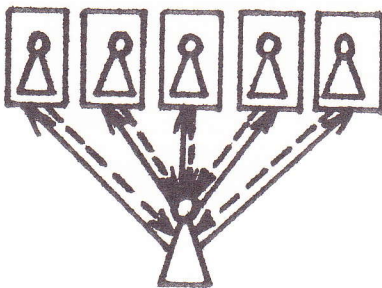
B. ____

C. ____

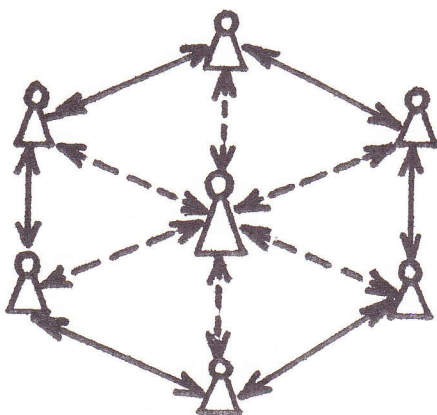
D. ____

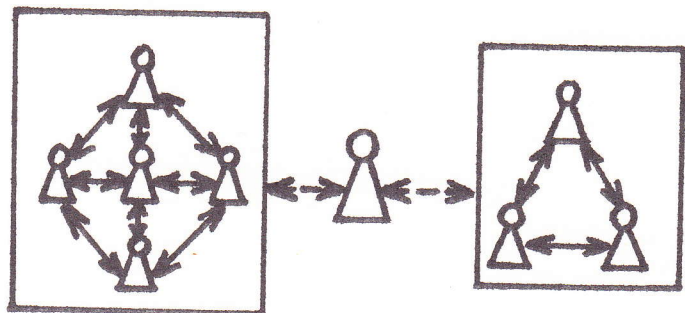
E. ____

F. ____

G. ____

H. ____

KYSYMYKSET JA KESKUSTELU VOIVAT POHJAUTUA

ESINEESEEN

- LELUUN
- PIENOISMALLIIN
- KÄYTTÖESINEESEEN

KUVAAN

- KUVATAULUUN
- KUVAKORTTIIN
- TAULUKUVAAN
- SARJAKUYAAN
- KUVASARJAAN
- KUULTOKUYAAN
- KUULTOKUVASARJAAN
- KAPPALEEN KUVAAN

TEKSTIIN

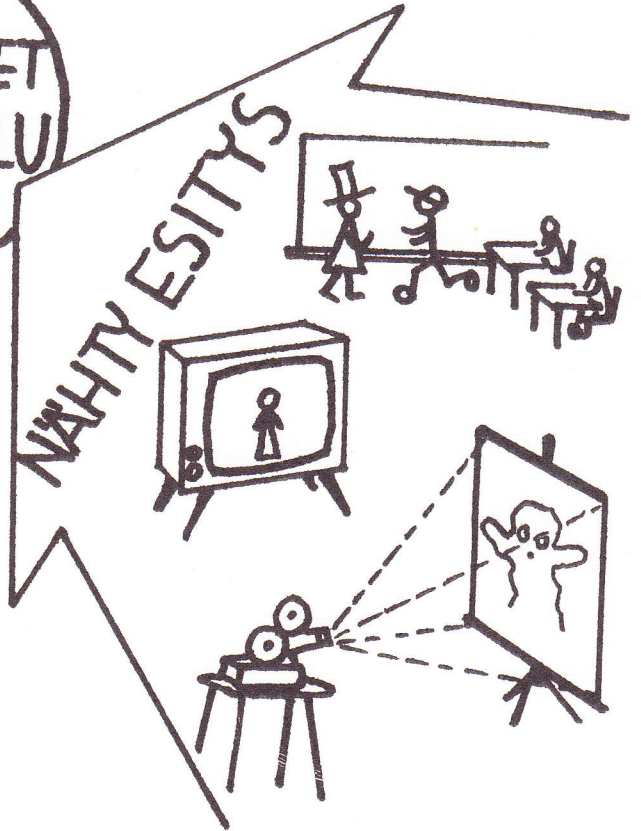
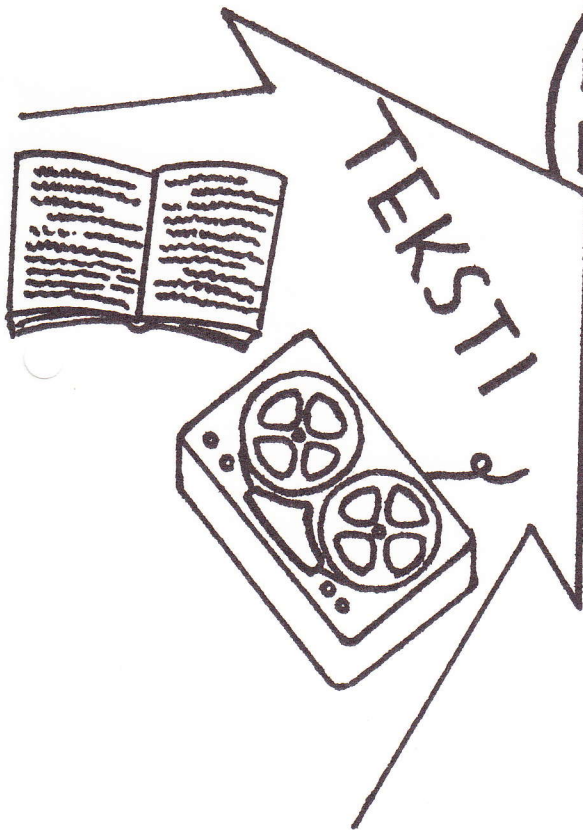
- KUULTUUN
- LUETTUUN

NÄHTYYN ESITYKSEEN

- DRAMATISOINTI
- ELOKUVA
- TV - OHJELMA

KYSYMYKSET
KESKUSTELU

YLEISOHJEITA

OPPILASJOHTOISEN KYSELYN TOTEUTTAMISEKSI

3.2 VK 4

1. TÖTUTTAMINEN ALOITETAAN MAHDOLLISIMMAN VARHAIN

- OPPILAIKEN TULISI SAADA KYSELLÄ JO SUULLISEL-
LA KAUEELLA
- MYÖS YLEMMILLÄ LUOKILLA VOIDAAN SIIRTYÄ
OPPILASJOHTOISEEN KYSELYYN

2. KYSYMISTÄ TUETAAN ERI KEINON

- TUKENA VOI OLLA ESIM. KUVA, NUMEROTIEDOT,
SYMBOLIT, ELEET, ILMEET, LIIKKEET, VIHJESANAT
- "KYSYMISKYNNYS" ALENNETAAN TUEN AVULLA
NIIN ALHAISEKSI, ETTÄ OPPILAAT USKALTAVAT KYSYÄ

3. OPETTAJA AUITAA KYSYJÄÄ

- KYSYVÄÄ OPPILASTA EI YLEENSÄ KESKEYTETÄ
- VIRHEELLISTÄKÄÄN KYSYMYSTÄ EI YLEENSÄ
VAADITA TOISTAMAAN (OPETTAJA TOISTAA OI-
KEASSA MUODOSSA)
- OPETTAJA "KUIKAA" APUSANOJA TÄRYITÄESSÄ

4. KYSYJÄN JA VASTAAJAN VALINTA VOI TAPAHTUA ERI TAVON

- OPETTAJA VALITSEE KYSYJÄN, KYSYJÄ VASTAAJAN
- VASTAAJA VALITSEE SEURAAVAN KYSYJÄN (KETJUKESKUSTELU)
- OPETTAJA VALITSEE KYSYJÄN JA VASTAAJAN
- JOKU OPPILAS JAKAA PUHEENVUOROT

5. ERI OPPILAIKEN ON SAATAVA PUHEENVUOROJA

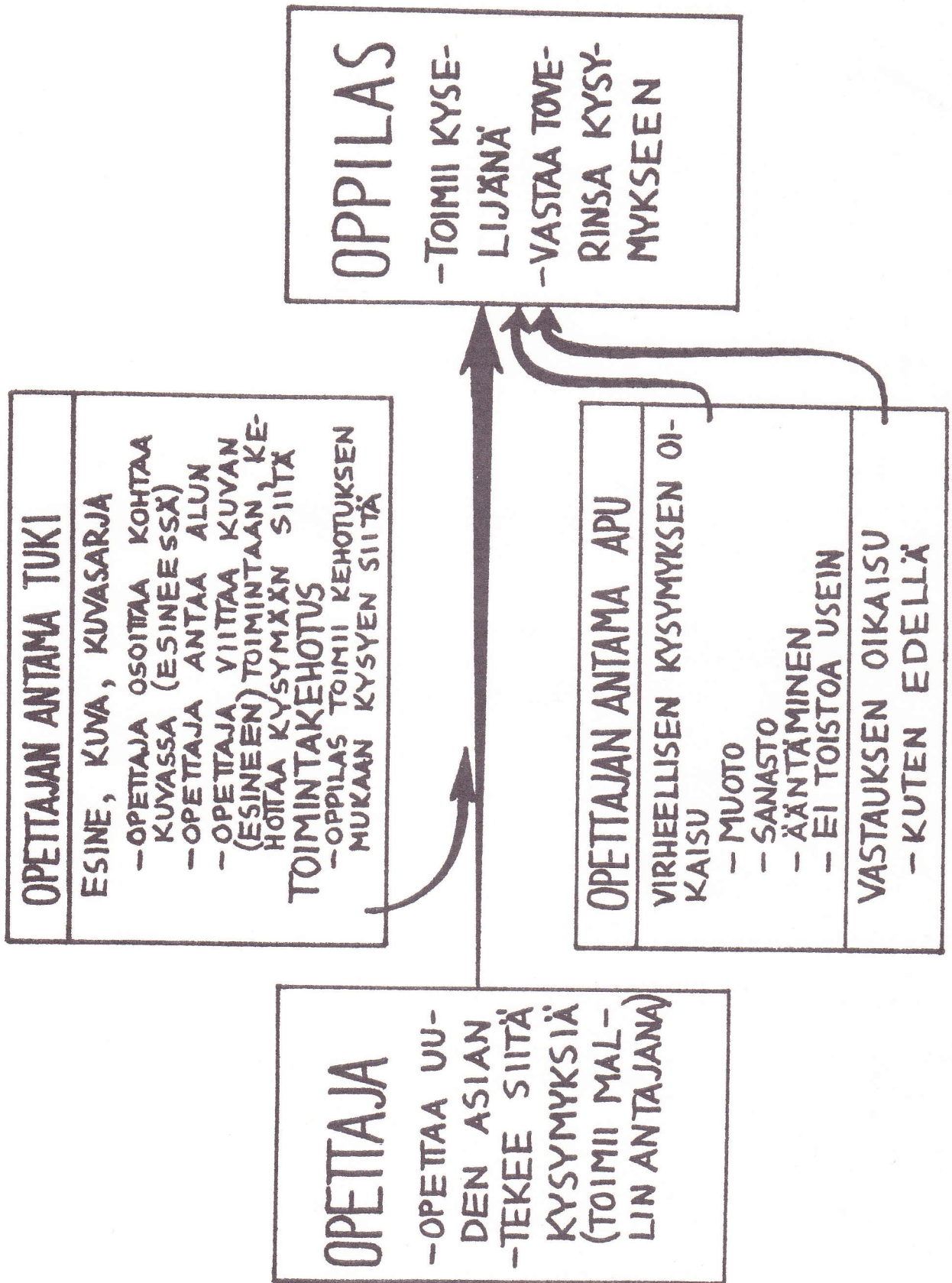
- OPETTAJAN ON HUOLEHDITTAVA, ETTÄ MYÖS HILJAI-
SILTA OPPILAILTA KYSYTÄÄN
- OPPILAILLE VOIDAAN SELITTÄÄ, ETTÄ VAIN
YSTÄVILTÄ KYSYTÄ
- MYÖS NIILTÄ VOIDAAN KYSYÄ, JOTKA EIVÄT
VIITÄÄ

OPPILASJOHTOISEN KYSELYN ETUJA

1. OPPILASPUHEENVUOROJEN MÄÄRÄ LISÄÄNTYY
 - MÄÄRÄ KAKSINKERTAISTUU PELKKIIN VASTAUKSIIN VERRATTUNA
2. OPPILAAT SAAVAT KYSYMISHARJOITUSTA
 - SAADAAN HARJOITUSTA KYSYMYKSEN MUODOSTAMISESSA, INTONAATIOSSA, YM.
3. KESKUSTELUN VAIKEUSTASO VAIHTELEE
 - USEAMPI OPPILAS VOI OLLA MUKANA JA KUKIN KYSYY OMAN TASONSA MUKAISESTI
4. OPPILAAT AKTIVOITUVAT
 - KYSYMYSTEN AIHEET SAA VALITA ITSE
5. OPPILAIDEN ÄÄNENKÄYTTÖ PARANEE
 - LUOKKATOVERIN ON KUULTAVA KYSYMYKS
6. OPETTAJALLA PAREMPI MAHDOLLISUUS AUTAMISEEN JA TARKKAILUUN
 - EI TARVITSE KESKITTYÄ KYSYMYSTEN TEKÖÖN
7. LUODaan POHJAA RYHMÄKESKUSTELULLE
 - LUOKASSA KÄYTÄVÄ KESKUSTELU TOTUTTAA KESKUSTELEMAAN ERI TILANTEISSA

SUULLISEN KAUDEN MENETTELYTAPOJA

3.2 VK6

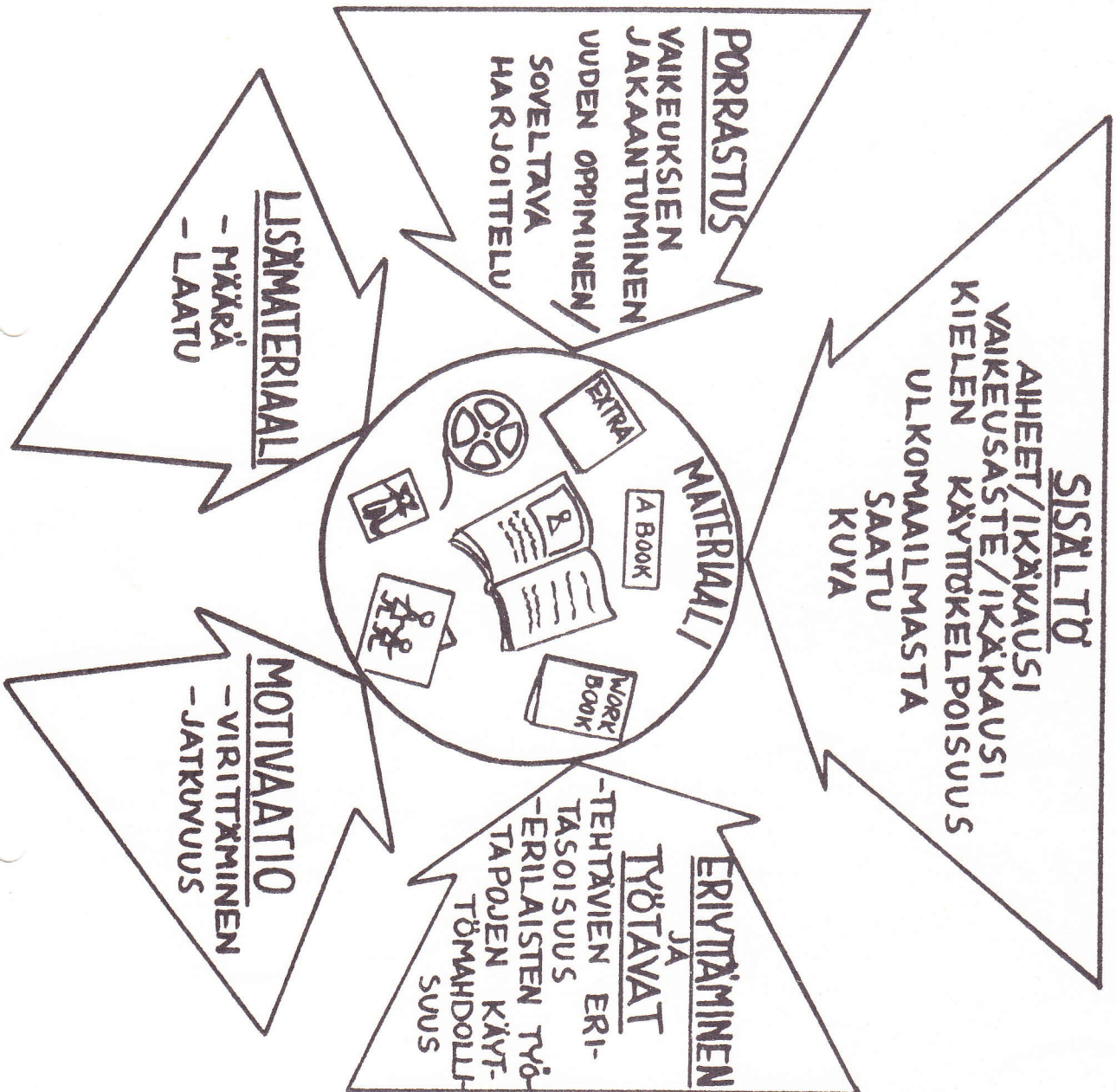
KESKUSTELU UUESTA TEKSTISTÄ

1. UUDEN ASIAN OPETTAMINEN
 - OPETTAJA OPETTAA UUDET SANAT TAI RAKENTEEN NORMAALIIN TAPAAN
2. TEKSTIN KUUNTELEMINEN
 - TEKSTI KUUNNELLAAN NAUHALTA
 - OPETTAJA LUKEE TEKSTIN
3. TEKSTIN LUKEMINEN
 - TEKSTI LUETAAN KUOROSSA
 - MUUTAMAT OPPILAAT LUKEVAT SEN
4. KYSYMYKSET JA KESKUSTELU
 - OPETTAJA TEKEE KYSYMYKSIÄ TEKSTIIN LIITTYEN, OPPILAILLA KIRJAT AUKI
 - OPPILAAT TEKEVÄT KYSYMYKSIÄ TEKSTISTÄ KIRJOJEN OLLESSA AUKI

KESKUSTELU LÄKSYKAPPALEESTA

1. TUTUN TEKSTIN KUUNTELEMINEN
 - NAUHALTA, OPETTAJAN TAI OPPILAAN LUKEMANA
 - OSA KERRALLAAN TAI KOKONAAN
2. KYSYMYSTEN TEKEMINEN
 - OPPILAAT TEKEVÄT KYSYMYKSIÄ KUULLUN POHJALTA
3. KYSYMYSTEN TUKEMINEN
 - OPETTAJA ANTAA KYSYMYKSILLE TUKEA KUVIN, TUKISANOIN, NUMEROTIEDOIN JNE.
4. VASTAUSTEN KIRJOITTAMINEN
 - OSA VASTAUKSISTA VOIDAAN KIRJOITTA A TAU LUUN
 - KIRJOITTAJANA KÄYTETÄÄN TOISTA OP- PII LASTA, EI VASTAAJAA
5. KESKUSTELUN LAAJENTAMINEN
 - KESKUSTELUA PYRITÄÄN LAAJENTAMAAN OPPILAIDEN OMAAN ELÄMÄNPIIRIIN

KIELTEN OPPIMISMATERIAALIN ARVIOINTI

KIELTEN OPPIMISMATERIAALIN ARVIOINTI 3.2 VK 10

ARVIOINTIKOhteet

ARVIOINTIKOhteet	ERI PUOLTEN TOTEUTUMINEN			ARVIOINNIN MAHDOLLISUUS			
	1	2	3	UUSI MATER.		KOULUSSA KÄYTTÖ	
				OPP.	OP.	OPP.	OP.
1. SISÄLTÖ: a) AIHEET/IKÄKAUSI b) VAIKEUSASTE/IKÄKAUSI c) KIELEN KÄYTTÖKELPOISUUS d) ULKOMAAILMASTA SAATU KUVA - TOTUUDENMUKAISUUS - MONIPUOLISUUS - AJANMUKAISUUS							
2. PORRASTUS: a) VAIKEUKSIEN JAKAANTUMINEN b) UUDEN OPPIMINEN/SOVELTAVA HARJOITTELU							
3. ERIYTTÄMINEN JA TYÖTAVAT: a) TEHTÄVIEN ERITASOISUUS b) ERILAISTEN TYÖTAPOJEN KÄYTTÖMAHDOLLISUUS							
4. LISÄMATERIAALI: a) MÄÄRÄ b) LAATU							
5. MOTIVAATIO: a) VIRITTÄMINEN b) JATKUVUUS							